

ЮҚОРИ СИНФ ЎҚУВЧИЛАРИ ОНГИДА ЖАҲОЛАТГА ҚАРШИ КУРАША ОЛИШ ТАФАКУРИНИ РИВОЖЛАНТИРИШДА ОИЛА ВА МАКТАБ ҲАМКОРЛИГИ

Исақулов М.Р. ЖДПИ катта ўқитувчиси

Аннотация: Ҳозирги кунда таълим-тарбия жараёнида мактаб ва оила ҳамкорлиги масалаларини тадқиқ этиш бугунги куннинг долзарб вазифаларидан бири бўлиб турибди. Ушба мақола айнан шу муаммони ёритишга қаратилган.

Калит сўзлар: Оила, мактаб, онг, тафаккур, жаҳолат, маърифат, таълим, ривожланиш, тарбия, миллий тарбия, миллий онг, насихат.

Ўзбекистон Республикаси ёшлар тарбиясини давлат сиёсати даражасига олиб чиқди. Шу ўринда Ўзбекистон Республикасининг Қонунчилик палатаси томонидан 2016 йил 12 августда Ёшларга оид давлат сиёсати тўғрисида қонунни қабул қилиниши ва “Ўзбекистон Республикаси халқ таълими тизимини 2030 йилгача ривожлантириш концепцияси”нинг ҳаётга тадбиқ этилиши айнан ёшлар фаолиятига йўналтирилганлиги билан ахамиятлидир. Уларда берилган вазифалардан келиб чиққан ҳола юқори синф ўқувчилари онгида жаҳолатга қарши кураша олиш тафаккурини ривожлантириш бугунги куннинг асосий вазифаларидан бири сифатида долзарб масала деб эътироф этиш мумкин.

Юқори синф ўқувчилари онгида жаҳолатга қарши кураша олиш тафаккурини ривожлантиришда уммутаълим мактаблари фаолияти билан чекланиб қолиш мумкин эмас. Шунинг учун ҳам бу масала ечимига оилани кўшиш мақсадга мувофиқдир. Оила ва мактаб ҳамкорлиги тизимимни йўлга кўйишда ҳар бир юқори синф ўқувчисининг шахсига ҳурмат билан ёндошиш зарур. Чунки ҳар бир юқори синф ўқувчисининг оиласи ўзига хос тарзда шаклланган. Оиланинг ўзига хослиги унга берилган таърифда ҳам ўз аксини топган.

Оила – одамларнинг табиий иқтисодий, ҳуқуқий, маънавий муносабатларига асосланган ижтимоий бирлигидар.[1,3]

Демак, оила бир маънавий тизимлиги билан характерланар экан, биз ҳам унга уйғунлаштирилган ҳамкорликни таклиф этишимиз фойдадан холи бўлмайди. Маълумки, оила асосан миллий тарбияга суянган ҳолда ўз аъзоларининг онги ва тафаккурини ривожлантириб, тарбиялаб боради. Шунинг учун ҳам бу ҳамкорлик тизимида қуйидагиларга эътиборни қаратишни мақсадга мувофиқ деб ҳисоблаймиз. Булар:

- ота –боболаримиз турмуш тарзи;
- миллий қадриятларимиз;
- миллий урф – одатларимиз;
- миллий-маънавий бойликларимиз;
- миллий маданиятимиз;
- миллий ғуруримиз;
- миллий ифтихорларимиз;
- миллий онг;
- миллий психология кабилар.

Биз юқори синф ўқувчилари онгида жаҳолатга қарши кураша олиш тафаккурни ривожлантиришда юқорида санаб ўтилган жиҳатларини таркиб топтиришимиз учун таълим -тарбия жараёнига оила ва мактаб ҳамкорлиги асосида ўқувчилар онги ва тафаккурини ривожлантириш мумкин.

Республикамизнинг Президенти Шавкат Мирамонович Мирзиёев ташаббуси билан 2021 йилни “Ёшларни қўллаб қувватлаш ва аҳоли саломатлигини мустаҳкамлаш йили” деб эълон қилиниши мактаб ва оиланинг ҳамкорлигини тامينлашда муҳим асос бўлиб ҳизмат қилади.

Бугунги кунда юқори синф ўқувчиларини билимли, салоҳиятли, иқтидорли қилиб тарбиялашда онги ва тафаккурини ривожлантириш керак. Бундай ҳислатларни ривожлантириш учун оила ва мактабнинг ҳамкорлиги беқиёс аҳамиятга эга. Мактаб билан оила ўртасидаги мукамал тарзда тузилган

хамкорлик, юқори синф ўқувчиларини онги ва тафаккурини ривожлантиришда муҳим аҳамият касб этишини эътиборга олган педагогик жамоа ҳар бир ота – оналарни педагогик билимлар билан қуроллантириши мазкур тизим фаолиятига ижобий таъсир этади.

Шунинг учун ҳам педагоглар, ота-оналарга бола тарбиясида нималарга эътибор қаратиши кераклиги борасида педагогик тавсиялар бериб бориши бу тизимнинг самарали иш юритишига замин тайёрлайди.

Ота - оналар юқори синф ўқувчилар психологиясини билишадими? Ота – оналар ўз болаларининг майли, қизиқиши, эҳтиёжлари билан қизиқиб кўришганми? Мактаб ўқитувчисидан ўз фарзанди тўғрисида маълумотлар олиб турганми? Ҳар бир ота – она ўқитувчиси ўтказган тадбирларда фаол иштирок этганми? - деган саволларга тўлиқ жавоб бера оладиган бўлсагина ўз фарзандларини маънан юксак шахс қилиб тарбиялашлари мумкин. Акс ҳолда, эса тарбияси оғир болаларни ҳам учратишимизга тўғри келиб қолади. Бундай ҳолат ўқитувчиларига алоҳида масъулият юклайди.

Мактаб ва оила ҳамкорлиги жараёнларида қиз болалар тарбиясига ҳам алоҳида эътибор қаратилади.Ширин сўзлик, самимийлик, сермулоҳазалик, гўзал хулқ, яхши муомала, саромжон – саришталик қиз боланинг кўркидир. Унинг кўркига кўрк қўшувчи, одамийлик фазилатларини таркиб топтириб борувчи ота – онадир. Ота – онанинг панд – насиҳатларини дилларига жо қилган йигит - қизлар ҳаётда қоқилмайдилар, қийинчиликларга сабрли, бардошли бўладилар. Уларнинг келгуси ҳаёт йўллари ҳам порлоқ бўлади.

Демак, оилада ота-оналар ўз фарзандларининг улғайиб бораётганлигини теран ақл билан таҳлил қилиб боришлари керак. Айниқса юқори синф ўқувчиларида ўзгараётган ички кечинмалар, физиологик ўзгаришлар ўқувчилар онги ва тафаккурини яхши ёки ёмон томонга ўзгартириши мумкин. Шу ўринда эътиборингизни бир ҳикояга қаратмоқчиман.

Бир куни Лукмони Ҳаким ўтиб кетаётсалар, бир она қизига насиҳат қилиб, яхши одатларни ўргатаётган эмиш: «Қизим сен ҳам балоғат ёшига етиб қолдинг. Эртага бировнинг хасмига борасан, меникига эса меҳмонга келасан,

холос. Сен яхши ҳаёт кечиранман, обрў эътиборли бўламан десанг, қайнонангни ҳурмат қил. Ҳаммадан эрта тур! Ҳаммадан кеч ёт! қўлинг эгри бўлмасин, бошинга қилич келса ҳам рост гапир. Ёлғончи, чақимчи, иккиюзламачи, ғийбатчи бўлма, қўлингдан келадиган хизматингни аяма, келган меҳмонни иззат – ҳурматини жойига қўйиб кузат. Оила аъзоларингни бировга ёмонлама, зийрак, доно, ақлли бўл! Куёвингни ҳурматини жойга қўй, кўчадан келганида кути бол! Кетганида кузатиб қўй. Саломни қанда қилма. Шундагина бахт сенинг йўлдошинг, ғам – ташвиш эса кундошинг бўлади» дебди. Шунда Луқмони ҳақим «Онасини кўриб қизини ол!» деганлари шу бўлса керак деб, йўлларида давом этган эканлар.[2]

Шуни таъкидлаш керакки, бу ривоят орқали оилада болаларни миллий тарбия мезонлари асосида тарбиялаш мумкин. Шу ўринда шуни таъкидлаш керакки бу ҳикоя орқали она ўз қизини эртанги куни ҳақида қайғуриб ўз фарзандини оилага тайёрлаш билан бирга ёш қизини оилага бўлган муносабати онги ва тафаккурида ривожлантирмоқда. Жумладан она қизига:

- тушунтириш;
- намуна кўрсатиш;
- одатлантириш;
- илтимос қилиш;
- тилак – истак билдириш;
- ёлвориш – илтижо қилиш;
- маслаҳат бериш;
- ундаш;
- узр сўрашқаби тушунчаларнинг мазмун моҳиятини ривоят орқали

сингдирмоқда. Бундан ташқари, инсонни ахлоқий тарбиялашда энг кучли тарбиявий воситаси фатида:

- ўғит – насиҳатлар;
- ибрат кўрсатиш;
- маъқуллаш ва мақташ;

- мукофатлаш кабилардан фойдаланилса самарали натижалар бериши кузатишлардан маълум.

Мактаб ва оила ҳамкорлигининг яхши йўлга қўйилиши ўқитувчиларга ;

- ўқувчининг мактабга келишида;

- ўқувчининг яхши ўқишида;

- ўқувчининг тарбиясида;

- ўқувчининг дарсларни яхши ўзлаштириб фаол иштирокчига айланишида оила билан ҳамкорлик ўқитувчига қулайликлар яратади ва ўқувчи билан ишлашда ўқитувчи қийналмайди.

Мактаб ва оила ҳамкорлигининг яхши йўлга қўйилиши ота – оналарга :

- фарзандлари яхши ўқишини;

- фарзандлари бўш, яъни қаровсиз қолмаслигини;

- фарзандлари мустақил ақилли, доно фикрлашларида ота-оналарга қулайликлар яратади.

Демак бундай тизим юқори синф ўқувчиларининг онгида жаҳолатга қарши кураша олиш тафаккурининг ривожланишига ижобий таъсир этади. Шунинг учун ҳам мактаб ва оила ҳамкорлигини узлуксиз равишда йўлга қўйиш мақсадга мувофиқдир.

Адабиётлар рўйхати

1. Ҳасанбоева О. ва бошқалар Оила педагогикаси. “Алоқачи” Т.: 2007
2. Педагогика фанидан изоҳли луғат. Тузувчилар Ж.Ҳасанбоев, Х.Тўрақулов ва бошқ. – Т.: “Fan va texnologiya”. 2009.
3. KUSHVAKTOV, N., & ISOKULOV, M. The Role of a Creative Approach to the Lesson in Educating High School Students in the Spirit of Enlightenment Against Ignorance. JournalNX, 6(12), 18-21.
4. Мамадоли, И. (2021, январь). АБДУЛЛА АВЛАНИЙ ИДЕИ ПРОСВЕЩЕНИЯ ПРОТИВ НЕВЕЖЕСТВА. В Евроазиатских конференциях (Т. 1, № 1, с. 480-482).
5. Isoqulov, M. (2021). ФОРМИРОВАНИЕ МЫШЛЕНИЯ МОЛОДЁЖИ В ПРОЦЕССЕ ОБРАЗОВАНИЯ – ВОСПИТАНИЯ . Журнал Педагогика и психологии в современном образовании, (1). извлечено от <https://ppmedu.jspi.uz/index.php/ppmedu/article/view/1400>

6. MamadoliIsoqulov, ТАЪЛИМ – ТАРБИЯ ЖАРАЁНЛАРИДА ЁШЛАР ТАФАККУРИНИ ШАКЛЛАНТИРИШ , Zamonaviyta'limdapedagogikavapsixologiyafanlari: No. 3 (2021)
7. G'aniyev, O. (2020). КРЕДИТ-МОДУЛЬ ТИЗИМИ–ТАЪЛИМ СИФАТИНИ ТАЪМИНЛАШ ОМИЛИ СИФАТИДА. *АрхивНаучныхПубликаций JSPI*.
8. G'aniyev, O. (2020). IMPROVING TECHNOLOGIES FOR THE DEVELOPMENT OF METAMETHODICAL COMPETENCE OF FUTURE TEACHERS. *АрхивНаучныхПубликаций JSPI*.
9. G'aniyev, O. (2021). BOLALARNI OILADA IJTIMOIIY HAYOTGA TAYYORLASHNING PEDAGOGIK-PSIXOLOGIK JIHATLARI. Журнал Педагогика и психологии в современном образовании, (1).извлечено от <https://ppmedu.jspi.uz/index.php/ppmedu/article/view/1401>
10. G'aniyev, O. (2021). BOLALARNI OILADA IJTIMOIIY HAYOTGA TAYYORLASHNING PEDAGOGIK-PSIXOLOGIK JIHATLARI. *Журнал Педагогика и психологии в современном образовании*, (1).
11. G'aniyev, O. A., &Sanaqulova, Z. A. (2021). O'QITUVCHILARNING KASBIY KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISH. *Scientific progress*, 1(6), 1078-1081.